

ขันธ

โดย หลวงปู่ขาว อนาลโย

วัดถ้ำก่องเพชร

ต.โนนทัน อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู

พากันมาฟังมาก ไม่รู้จะพูดอะไรให้ฟังแล้ว

การฟังธรรมก็เปรียบได้แก่การเตรียมเครื่องทัพสัมภาระสำหรับทำการงาน ครั้นเตรียมมาแล้ว เครื่องกลเครื่องไถที่เตรียมมาแล้ว ไม่ทำก็ขึ้นขี่สนิมเปลา ฉันทก็ดี การสดับรับฟังโอวาทคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็อย่างเดียวกัน พระพุทธเจ้าเป็นผู้บอกทางให้เท่านั้นแหละ ครั้นเราเชื่อคำสั่งสอนของพระองค์แล้ว เป็นผู้ดำเนินตาม เป็นผู้ลงมือดำเนินตาม เราเองกระทำด้วยตนเอง เพราะเหตุนั้น จะว่าโดยย่อๆ เท่านั้นแหละ อาตมาไม่มีความพูดหลาย เพราะอยู่ป่าอยู่ดง จะว่าให้ฟังย่อๆ พอเป็นหลักดำเนินปฏิบัติของพวกเราทั้งหลาย

ศาสนา คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ตามตู้ ตามใบลาน อันนั้นเป็นเครื่องชี้บอกทางผู้จะดำเนินตามศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือก่อนธรรมอยู่จำเพาะใคร จำเพราะเรา แก่นของธรรมแท้ที่อยู่ที่ดี ให้พากันหัดทำสติให้ดี ให้สำเหนียก ให้แก่กล้า สตินะทำเท่าไรไม่ผิด สตินะให้มันมีกำลังสติดีแล้ว จิตมันจึงรวม เพราะสติคุ้มครองจิต เพราะสติก็แมนจิตนั้นแหละ หากลุ่มลึกกว่า ครั้นใจนึกขึ้นว่าสติ ก็ใจนั้นแหละเป็นผู้นึกขึ้น เรียกว่า “สติ” เพราะสติก็

แม่นใจนั้นแหละ พวกเดียวกัน ทำให้มันดีแล้ว ไม่พลาด ทำก็ไม่พลาด พุดก็ไม่พลาด คิดก็ไม่พลาด ย่อมถูก ไม่ผิด พวกกันทำเอา

ธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นธรรมาสนีกับสติอันเดียว พระพุทธเจ้าว่าแล้วในโอวาท ปาฏิโมกข์ไม่ใช่เรื่อง ยานิกานิจิ ชงคลาน ปาณาน ปทชาตานิ สพพานิ ตานิ หตถิปเท สโมธาน คจจนติ หตถิปท เตส อคคมกขายติ ครั้นเทียบในบรรดา สัตว์ทั้งหลายที่ท่องเที่ยวอยู่ในสังสารจักร ท่องเที่ยวอยู่ในพื้นปฐพี รอยสัตว์ทั้งหลายไปรวมอยู่ในรอยเท้าข้างอันเดียว มีรอยเท้าข้างเป็นใหญ่กว่าเขารวม โมัด ราชสีห์อะไรลงไปรวมโม่ด ฉันทก็ดี ธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มันอยู่ในสติ เย เกจิ กุสลา ธมมา สพุเพ เต อปปมาทมูลกา อปปมาท สโมสธนา อปปมาโท เตส อคคมกขายติติ กุศลธรรมทั้งหลาย คุณงามความดีทั้งหลาย จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลอยู่กับสติแล้ว บุญกุศล คำมูลกุศลทั้งหลาย มา สโมสธรวมอยู่ในสติ สติเป็นใหญ่

เพราะเหตุนั้น ครั้นรู้อย่างนี้แล้วว่า สติเป็นแก่นธรรม แก่นธรรมก็แม่น อันนี้อยู่ สำหรับทุกคนที่เดียว ทุกขณะมีอยู่ทุกคน พระพุทธเจ้าตรัสรู้ของจริง ผู้จะรู้เท่า ตามจริงทั้งหลายทั้งปวง มีอยู่ทุกรูปทุกนาม แต่อาศัยว่าเราหลง จิตของเรา เปรียบแปมาเหมือนเด็กอ่อน อ่อนแออยู่ เพราะเหตุนี้แหละ สติเปรียบเหมือน พี่เลี้ยง ก็เจ้าของนั้นแหละจิต นั้นแหละ พอมันระลึกขึ้นก็แม่นสติแล้ว สตินั้น อบรมจิต ครั้นอบรมจนมันรู้เท่าตามความเป็นจริงแล้ว มันจึงหายความหลง ความสว่าง ความหลงความสว่างนั้นก็หลง เพราะไม่มีสติ ครั้นมีสติคุ้มครอง หัด ทำให้มันแน่น ให้มันแม่นยำ ให้มันสำเหนียกแล้ว มันจะรู้แจ้งทุกสิ่งทุกอย่าง สติเป็นเครื่องตี คือตีสนิมของมัน เปรียบดวงจิตเรียกว่าความหลง เรียกว่า อวิชชา จิตนั้นแหละตัวอวิชชา มันหลงเรียกอวิชชา จิตมันหลง ชีสนิมมันก็อยู่กับอวิชชา มันหลงนั้นแหละ ชีสนิมโอบมัน ความหลงนั้นแหละ

แต่ก่อนจิตผ่องใส พระพุทธเจ้าจึงว่า ปภัสสรमितํ ภิกขเว จิตตํ ตณฺจ โข อาคนฺตุ เกหิ อุปกุกิลเสหิ อุปกุกิลิณฺหฺล จิตฺเตมธรรมาชาติเลื่อมประภัสสร แต่อาศัย อาคันตูกะกิเลสคือ รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสทั้งหลาย เข้ามาสัมผัสแล้ว มันหลงไปตาม จึงเป็นเหตุให้จิตนั้นเศร้าหมองขุ่นมัว ไม่รู้เท่าอวิชชา ปีจจัยของมัน ความโง่เรียกอวิชชาเหมือนกันกับเหล็ก เหล็กนั้นมันก็ตีๆ อยู่กันแหละ

แต่สนิมมันเกิดขึ้นในเหล็กนั้นแหละ แต่เขาตีขัดเกลามาเป็นดาบคมได้ ใช้การได้ ถ้าไม่ตีมันก็อยู่อย่างนั้น สนิมกินเสียจนใช้การไม่ได้ จิตของเราที่ดี อาศัย สติเป็นผู้ขัดเกลา อาศัยสติเป็นผู้คุ้มครองเช้อมัน อันที่จริงอาคันตูกะกิเลสก็ไม่ เป็นปัญหา คือรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสภายนอก ไม่เป็นปัญหา คำมูลละมุเลฆ องมันก็คือ กาม กามาสวะ อวิชชาสวะ สามอันนี้เป็นอนุสัย เป็นสนิมของมัน เป็นสนิมหุ้มห่อจิตให้มีตมมณฑการ เพราะเหตุนี้แหละ เราหัดสติ ทำสติให้มี กำลัง เมื่อสติมีกำลังแล้ว จิตมันก็จะรู้เท่าตามความเป็นจริง ครั้นในมีสติแล้ว ก็ เกิดสัมปชัญญะ ความรู้ตัวพร้อม ก็หมายความว่า ดวงปัญญานั้นแหละ ญาณก็คือ ปัญญาก็ว่า

สติกับความรู้อันพร้อม ธรรม ๒ อย่างนี้เป็นของคู่กัน พอเราระลึกขึ้นแล้ว

สัมปชัญญะรู้ว่าถูกหรือผิด รู้พร้อมๆ จิตรู้พร้อมนี้แหละอบรมดีแล้ว มันจะมีกำลัง ความสามารถ สามารถทุกสิ่งทุกอย่าง สามารถแทงตลอดได้ทุกสิ่งทุกอย่าง จะทำอะไรก็ดี จิตดีเท่ากัน มันสามารถ อย่างไม่ใหม่บ้าน มันมีกำลัง จิตของเรา แม้นอบรมดีแล้วมันมีกำลัง มีกำลังที่สุดทีเดียว สามารถจะหอบเอาของหนักนั้น ออกจากไฟได้ ดับไฟได้แล้ว ไฟดับแล้วจะหาม ๓-๔ คนยังหามไม่ไหวเลย กำลังจิตเท่านั้นแหละ เพราะเหตุนี้ เราหัดดีแล้วก็เหาะได้ เหาะได้เหมือน พระโมคคัลลาเจ้า พวกเราสงสัย สงสัยว่าเหาะขึ้นก็คือนั่งอยู่นี้แหละ แต่จิตนั้น ไปสวรรค์ ไปนรก ไปนั้นๆ ละ อันนั้นก็แม่น แต่ว่าไปได้จริงๆ หอบเอากายไปได้จริงๆ คิดดูเถอะ นั้นแหละให้พากันอบรมจิต

พวกเราอะไรๆ ก็ดี สมบูรณ์บริบูรณ์ทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว พวกศรัทธาทังหลายก็นับว่าเป็นผู้สูง เป็นผู้สูงอยู่แล้ว ศรัทธาก็มีอยู่แล้ว ให้สดับรับฟังแล้วก็มีแต่จะทำเอาเท่านั้นแหละ ให้พากันทำเอา มันจะเ็น ธรรมทั้งหลายมันก็อยู่นี้แหละ แก่นมันแท้คือสติ ให้ทำเอา ทำให้มีกำลัง ครั้นสติดีแล้ว มันรักษาจิตของมันไม่ให้สายออกไปตามอารมณ์ สติขนาบเข้ามาๆ สติแก่กล้ามันเป็นอย่างนั้นแหละ ครั้นสงบลงแล้ว เดียวนี้มันไม่มีปัญญา ไม่มีปัญญามันก็สายไป พอมันไปหลายๆ ครั้ง มันเป็นอาการของมัน มันไปตามแง่ของมันคือเวทนา มันเป็นเพียงแสงของจิต สัญญามันก็เป็นแสงของจิต สังขารความปรุงมันก็ปรุงเป็นแสงของจิต วิญญาณที่รู้ทวารทั้ง ๖ ก็เป็นแสงของจิตออกไปทั้งนั้น ผู้รู้แท้ๆ ถ้าจะสมมติว่าตนก็แม่นจิต เจ้าสตินั้นแหละสมมติว่าตน นอกจากนั้นเป็นอาการทั้งนั้น

รูปอันนี้ก็แค่เพียงธาตุประชุมกัน ธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ ประชุมกันเท่านั้น ดังนั้นเมื่อจิตสงบลงไป เวทนาจัดดับแล้ว พอมันสงบลงไป คนไม่มี อะไรระมันจะมาเจ็บ มาทุกข์ อะไรระมันจะมาจำ คนไม่มี มันสว่างๆ ขึ้น เมื่อจิตสงบลงละ มันสว่างโรจน์ ว่างๆ ความจำหมายก็ไม่มี ความปรุงก็ไม่มี วิญญาณที่รู้ไปทาง ทวารทั้ง ๖ มันก็ไม่มี มันดับเอง เพราะว่าของไม่มีหมดแล้ว

ของเหล่านี้เป็นของหนัก ครั้นใครยึดถือไว้เป็นของหนัก ไปถือขั้นธ รูปขั้นธ เวทนาขั้นธ สัญญาขั้นธ สังขารขั้นธ วิญญาณขั้นธ อันนี้ก็ไปยึดไว้ ไปยึดก็ได้ ชื่อว่าถือหาบอันหนัก พระพุทธเจ้าท่านว่า ภารา หเว ปลูกจกขนธา ภาราหาโร จ ปุคคโล ภาราทานํ ทุกขํ โลกํ ภารนิกเขปนํ สุขํ ผู้วางภาระ คือวาง ไม่ยึดถือว่าขั้นธ ๕ อันนี้เป็นตัวเป็นตนแล้ว ไม่ยึดไม่ถือแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นผู้วางภาระ ไม่ยึดไม่ถือแล้ว ต้องมีความสุข จะนั่ง จะยืน เดิน ก็มีความสุข นิกขิปิตวา ครุภารํ เมื่อไม่ถือเอาขั้นธ ๕ นี้เป็นภาระแล้ว เพราะรู้เท่าตามความเป็นจริงของมันแล้ว ไม่ยึดถือเอา อณฺญํ ภารํ อนาถีย สมูลํ ตณฺหํ อพฺพยุหํ คือได้ชื่อว่าเป็นผู้ตัดค้นหา ขึ้นได้ทั้งราก นิจจาโต ปรินิพฺพโตติ ฯ เป็นผู้เที่ยงแล้ว เที่ยงว่าจะได้เข้าสู่ความสุขตามเสด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้เที่ยงแล้ว

เมื่อจิตมันรวมแล้ว มันจะรู้ตามความเป็นจริง มันจะว่าง ว่างนั้นแหละ พอจิตรวมแล้วมันก็ว่าง ค้นหาตัวไม่มี พอมันสงบแล้ว ปัญญามันเกิดขึ้นของมันเอง ครั้นมันสงบลงถึงฐานถึงที่ มันถึงอัปปนาแล้ว มันเกิดขึ้นเองนะ พอนึกเท่านั้น มันปรุงฟุ้งขึ้น มันปรุงแล้ว มันไม่ไปยึดแสงสว่าง สว่างหมดทั้งโลกนี้ก็ตาม มันไม่

ไปยึด มันสาวเข้าหาคน ไหนคน คนอยู่ที่ไหน มันมาอวดว่าตนว่าตัว ใสเข้าไป
ถ้ามันรวมลงอย่างนั้น มันอาศัยสติควบคุมให้มันอยู่ อย่าให้มันไป จิตรวมลง
อย่างนี้ แจ่มใสที่เดียว ไม่ใช่มันง่วงนอน มันไม่ใช่วิสัยของสมาธิ อันนั้นละ มัน
แจ่มใสอย่างนั้น เรียกว่าสัมมาสมาธิ เป็นสมาธิอันถูกต้อง แล้วก็แมนมันนั้น
แหละ แมนจิตนั้นแหละ เป็นตัวศีลละ จิตนั้นแหละเป็นตัวสมาธิ จิตนั้นแหละ
เป็นตัวปัญญา อันเดียนั้นแหละ มันจะถึง อริจิต อริศีล อริปัญญาได้ ก็อาศัย
สติควบคุม

พวกศรัทธาได้ยินได้ฟังแล้วก็ให้พากันตั้งใจทำ มันไม่อยู่ที่อื่นหนา ไม่ได้ไปหา
เอาที่อื่นหนา อยู่จำเพาะใคร จำเพาะเรานี้หนา ไม่ได้ไปคว้าเอาที่ไหนดอก
ธรรมนะ ยกขึ้นก็ปะไปโลด เห็นไปโลด นึกขึ้นก็เห็นไปโลด แล้วก็คุมสติเอา
มันจะรู้อเอง ปัจจัดตั้งนะ สันติภูริโก จะเห็นเองนั่น อกาลิโก ไม่อังกาลอังก
เวลา จิตของเราจะหายจากราคะแล้ว ก็รู้จำเพาะตน จิตเรายังมีราคะก็จะรู้ จิตมี
โทสะก็จะรู้ หายจากโทสะก็จะรู้ จิตมีโมหะ ความหลงงมงายก็จะรู้ จิตหาย
โมหะก็จะรู้ จิตหดหู่ก็จะรู้ จิตฟุ้งซ่านก็จะรู้ รู้แล้วก็จะได้จัดการแก้ไข รู้ก็ดี จะได้
เพิ่มศรัทธา ธิเบตความเพียรเข้าอีก เอาละ พากันทำเอา ไม่อังกที่อังกฐานดอก
อยู่ที่ไหนก็ได้ เวลามันสงบ มันก็จะมีอยู่นั้นแหละ